

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 594 sahifa,
5-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Bitiruvchi talabalarning qadriyatlar tizimining psixologik xususiyatlari	10
<i>Abdulazizova Muslima, Abdurasulova Sevinch, Ikromova Aziza, Iskanderova Sayyora</i>	
Oila va ta'lim tizimida raqamli xavfsizlik madaniyatini shakllantirish va uning psixologik omillari.....	14
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Yo'lchiyeva Zarinabonu Sanjarali qizi</i>	
Ta'lim tizimida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rni	18
<i>Abdullayeva Arofatxon Abdavaxobovna, Mirzahamdov Shahriyor Botir o'g'li</i>	
O'quvchilarni sport musobaqalariga tayyorlashda jismoniy tarbiya o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasining tarkibiy tuzilmasi va rivojlanish mexanizmlari	22
<i>Abduraximov Ziyodullo Xojiakbar o'g'li, Tuxtapulatov Shahobiddin Nuriddinovich, Nasimov Ulug'bek Orif o'g'li</i>	
Ta'limni raqamli transformatsiyalash sharoitida o'quv jarayonini tashkil etishning integratsion shakllarini qo'llash metodikasi.....	28
<i>Allamova Shoxista Shavkat qizi</i>	
Surxon vohasida sog'liqni saqlash tizimi: muammolar va yechimlar (Sherobod tumani misolida, 1925–1945-yillar).....	33
<i>Allamurotov Asadbek Baxtiyor o'g'li</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida kasbga yo'naltirish tizimini takomillashtirish	37
<i>Axmedova Muxabbat Axmedovna</i>	
Ko'p o'zgaruvchili funktsiyaning oraliq qiymatlari haqidagi teoremlar va ularning isbotlari	42
<i>Boqiyev X. X., Muxtorova Sevinch Asad qizi, Yuldoshova E'zoza Ravshan qizi</i>	
Bo'lajak mutaxassislarining huquqiy tafakkurini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	46
<i>D. M. Xolnazarova</i>	
Oilaviy tarbiya samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlar: tajriba-sinov natijalari asosida	49
<i>Ibragimova Aziza Toshniyazovna</i>	
Bo'lajak tabiiy fanlar o'qituvchilarining metodik kompetentligini shakllantirishda interaktiv integratsiyaning roli	55
<i>Jo'rayeva Xushro'ya Yaxyoxon qizi</i>	
Corrective Feedback in Foreign Language Learning Acts as a Vital Tool for Improving Accuracy With Research Indicating.....	58
<i>Kamalova Dilnoza Kurbanbayevna</i>	
Doping va halollik masalasi: sportdagi dolzarb muammo.....	64
<i>Kobilov Sobir Donakulovich</i>	
Yunon-rum kurashi bilan shug'ullanuvchi sportchilarning teknik va taktik harakatlarini takomillashtirish usullari.....	69
<i>Muhtorov Abdusattor Abdupatto o'g'li</i>	
3-4 yoshli bolalarda nutqning grammatik tuzilishini shakllantirishning psixolingvistik asoslari	75
<i>Rasulova Xulkaroy Abduhalil qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda gender identifikatsiyasini rivojlantirishda ota-onalar bilan ishlashning mobil ilovaga asoslangan innovatsion modeli	80
<i>Razzoqova Mahliyo Qosimjonovna</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida geografiya fanining zamonaviy metodik yondashuvlari va o'qitishning samaradorligi.....	84
<i>Sunnatillayeva Zarina Sulaymon qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning samaradorligini oshirish usullari	88
<i>Usmonov Salohiddin, Jo'rayeva Rayhona</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining konfliktologik kompetentligini rivojlantirish konsepsiyasi	94
<i>Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Zaripova Xolida Baxtiyor qizi</i>	
O'quvchilarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning interfaol metodlari.....	100
<i>Zokirov Mirzaraxim Abdualiyevich</i>	
O'quv jarayonida innovatsion baholash texnologiyalarining ilmiy-pedagogik mazmuni	103
<i>Sobirova Marjona Shavkat qizi</i>	
Taekvondochilarning musobaqa davrida hujumkorlik jihatlarini oshirish	110
<i>Abdufattoyev Abrorjon Abduraxmon o'g'li</i>	

Gender yondashuv asosida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik imkoniyatlari.....	114
<i>Shokirova Hilola Abduraxmon qizi</i>	
Ingliz tilida tinglab tushunish malakasini rivojlantirishda raqamli ta'limning samaradorligi	120
<i>Aytimbetova U. T.</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish ...	124
<i>Axmedova Nazokat Erkinovna</i>	
"Inklyuziv ta'lim. gospital pedagogika" fanida dasturiy-metodik ta'minotning mazmuniy-texnologik va monitoring-dagnostik komponentlari.....	128
<i>Azamxonov Baxodir Sayitkamolxonovich</i>	
Ingliz tilida og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda 5–6-sinf o'quvchilari uchun samarali usullar	132
<i>Rajabova Zarafshon Davronovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy nutq madaniyatini shakllantirishning innovatsion-metodik asoslari	135
<i>Tuxtayeva Mehriyo Shavkatovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda sifat so'z turkumini o'rganish mazmuni.....	140
<i>Usmonova Gulnoza Jaloliddin qizi</i>	
Образность современной медицинской терминологии	144
<i>Дулдулова Наргиза Ашимовна, Мирзаахмедова Нигора Ашимовна</i>	
Развитие исследовательской компетентности младших школьников посредством межпредметной проектной деятельности.....	148
<i>Мухтарова Лобар Абдиманнабовна, Нормаматова Розия Уктам кизи</i>	
Психолого-педагогические риски цифровой образовательной среды	153
<i>Рузметова Хилола Абдушариповна, Моминова Мадина Шукурулла кизи</i>	
"TALIA": система контент-генерации на основе ИИ для подготовки учителей	157
<i>Хасанов Зафар Шавкат угли</i>	
Artificial Intelligence in Foreign Language Education: Enhancing Critical Thinking and Academic Communication Skills	164
<i>Allamuratov Gofur Ashurovich</i>	
Talabalarning bolalardagi ijtimoiy moslashuvni shakllantirishga kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish.....	169
<i>Inomova Mahliyo Yusuf qizi</i>	
Jamoaviy va yakkakurashchi professional sportchilar motivatsiyasining ijtimoiy-psixologik farqlari	172
<i>Qaimova Gulmira Uchqun qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda steam yondashuvini loyiha asosida joriy etishning pedagogik strategiyalari.....	176
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna, Abdullayeva Sarviniso</i>	
Katta guruh tarbiyalanuvchilarida steam kompetensiyalarini shakllantirishning pedagogik va yoshga oid psixologik xususiyatlari.....	179
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna, Rakhimova Laylo Hamidjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning axloqiy fazilatlarini shakllantirishning zamonaviy pedagogik yondashuvlari.....	183
<i>Yakubova Zilola Zikirovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining divergent fikrlashlarini rivojlantirish	187
<i>Adizova Nigora Baxtiyorovna, Akbarova Sarvinoz Sadriddinovna</i>	
Bo'lajak tarix o'qituvchilarida tarixiy tafakkur fenomenini rivojlantirish.....	191
<i>Djumaniyazov Farxod Ulugbekovich</i>	
Pedagogical Conditions for Developing Professional Motivation of Economics Students Through Gamification in English Language Classes.....	196
<i>Bobokeldieva Maftuna Abdusamad qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida bilish faoliyatlarini shakllantirish asoslari	203
<i>Urunov Abduxalil Madjidovich</i>	
STEAM yondashuvi vositasida fizika fanida o'quvchilarning maxsus kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	208
<i>Jo'rayev H. O., Avezov I. Yo., Sharipov S. B.</i>	
STEAM ta'limi vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning innovatsion fikrlashini rivojlantirish	214
<i>Cho'ponova Sharifa Bozor qizi, Achilov Obid Muzrobovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining konstruksiyalash va modellashtirish kompetensiyalarini rivojlantirish.....	219
<i>Haydarov Mirjalol Shog'dorovich</i>	

RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA BO'LAJAK BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QITUVCHILARINING KASBIY SHAKLLANISH INDIVIDUAL TRAYEKTORIYASINI LOYIHALASH METODIKASI M. B. Sheraliyeva	222
RAQAMLI DAVRDA KITOBXONLIK MADANIYATI VA ADABIYOTNING ROLI Nabiyeva Sharifa Ismailovna, Ergasheva Mehriyona O'lmas qizi	228
JISMONIY TARBIIYA TA'LIMIDA SUN'IY INTELEKTDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI O'razboeva Adiba Abdug'ani qizi	231
MILLIY KASHTACHILIK ASOSIDA 5-SINF O'QUVCHILARINING ESTETIK TARBIIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI Olimova Dilnoza Murodullo qizi	236
ARALASH TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING METODIK TAYYORGARLIGINI 5E MODEL VOSITASIDA TAKOMILLASHTIRISH Rajabova Nodirabegim Komilovna	240
OLIY TA'LIM TALABALARINING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHNING METODIK TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH Raximov Bobirjon Abdurasulovich	245
RAQAMLI PEDAGOGIKANING ZAMONAVIY TA'LIM RIVOJLANISHIDAGI O'RNI Tojiyeva Asila Abdimannon qizi, Pardayeva Ra'no Eshboyevna	250
AJDODLAR SIYAMOSINI IFODALASH VOSITASIDA TALABALARNI MILLIY IFTIXOR RUHIDA TARBIIYALASH JARAYONI PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA Xaitov Zufar Asroralievich	255
ГОТОВНОСТЬ К ОБУЧЕНИЮ В ШКОЛЕ У ДЕТЕЙ ПОДГОТОВИТЕЛЬНОЙ ГРУППЫ Шералиев Сарварбек Сохибжон угли	260
OLIY TA'LIM MUASSASASI TALABALARINING MUSTAQIL ISHINI TASHKIL ETISHGA OID NAZARIY YONDASHUVLAR TAHLILI Asadova Zarina Axmadovna	263
GRAMMATIK TARJIMA METODINING ASOSIY TAMOYILLARI VA XUSUSIYATLARI Erkinova Madina Komil qizi	272
UMUMTA'LIM MAKTABLARINI BOSHQARISHDA SINIF RAHBARLARI FAOLIYATINING PEDAGOGIK MOHIYATI Komilova Ziroatxon Murodjon qizi	275
MAKTABGA TAYYORLOV GURUHIDA BOLALARNI SAVODGA TAYYORLASHDA RIVOJLANISH MARKAZLARINING METODIK TA'MINOTINI TAKOMILLASHTIRISH TEXNOLOGIYALARI Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna, Avazova Gulshoda Shodi qizi	282
TURIZM SOHASI TALABALARINING INGLIZ TILIDAGI KASBIY DISKURSIDA UCHRAYDIGAN KOMMUNIKATIV TO'SIQLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH MEKANIZMLARI Usmonova Zilola Javlon qizi	289
CHET TILINI KASBIY FANLAR BILAN INTEGRATSIYALASHDA CLIL MODELINING PEDAGOGIK XUSUSIYATLARI Yo'ldoshev Otabek Abdug'aniyevich, Amirkulov Asliddin Shuxratovich	294
BO'LAJAK TEXNOLOGIK TA'LIM O'QITUVCHILARINI INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH Rajabova Dilfuza Abdumajitovna	299
СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПРОЯВЛЕНИЯ ТРЕВОЖНОСТИ И СТРАХА У ЖЕРТВ ТОРГОВЛИ ЛЮДЬМИ В ПОДРОСТКОВОМ ВОЗРАСТЕ Махмудова Д. А.	303
ADABIY ASARLARDA XRONOTOP MUAMMOSINING BADIY AHAMIYATI Yaqubjonov Iqboljon Odiljonovich	306
MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI INTELEKTUAL RIVOJLANTIRISHDA SENSOR INTEGRATSIYA YONDASHUVINING AHAMIYATI .. To'rayeva Charosxon Shavkat qizi	311
BOSHLANG'ICH SINIF DARSLARIDA EKOLOGIK TARBIIYANI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI METODLARI Rahmonova Mavluda Suvon qizi, Safarova Rushana Murodullo qizi	316
BADIY ASARLARNI O'QITISHDA EMPATIK YONDASHUVNING METODIK IMKONIYATLARI Shoyimova Shoiri Sanakulovna	320
BOLALAR ME'YORIY ONTOGENEZIDA YOZUV VA GRAFOMOTOR KO'NIKMALARINI RIVOJLANISHI Alimova Kamola Xayrulla qizi	323
YOSH VOLEYBOLCHILARDA O'YIN QARORINI QABUL QILISH (Decision-making) KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH METODIKASI Azimova Gulnoza Karimjon qizi	328
BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING PEDAGOGIK TAYYORGARLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI Muxamadaliyeva Madinabonu Bohodirjon qizi	333

Raqamli egizak texnologiyasi asosida bo'lajak muhandislarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi	336
<i>Sorimsokov Uchqun Soatboy o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga integrativ mashqlar orqali ta'lim berishning ahamiyati.....	340
<i>Zokirov Javohir G'aybullo o'g'li</i>	
Voleybol sport turini o'rgatish va uning mohiyati	345
<i>Eshbayev Ximmat Ablakul o'g'li</i>	
Qizlarning jamiyatdagi ijtimoiy faolligini oshirishning psixologik mexanizmlari	348
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Oliy ta'lim professor-o'qituvchilarining kasbiy rivojlanishi va qadriyatlar integratsiyalashuvining o'ziga xosligi	352
<i>A. Bozorov</i>	
Nutqiy etiket madaniyatning bosh bo'g'ini sifatida	357
<i>Abdurahmonova Kamola Erkin qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarida ingliz tilida kasbiy yo'naltirilgan leksik kompetensiyani rivojlantirishga qo'yilgan zamonaviy talablar	362
<i>Axmatqulova Maxfuza Shuhrat qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti bolalarning rivojlanishida muhim omil sifatida	370
<i>M. Xo'jamberdiyeva, Abduvohidova Shaxnoza</i>	
Jismoniy mashqlar orqali stress va emotsional zo'riqishlarni kamaytirish imkoniyatlari.....	373
<i>Baxodirova Gulyora Nuriddin qizi</i>	
Kasbiy ta'limning raqamli transformatsiyasi va o'quvchilarni kasbga yo'naltirishning ilmiy-pedagogik asoslari	378
<i>Biysenov Temirbek</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida raqamli texnologiyalardan foydalanishning didaktik asoslari	382
<i>Bo'libekova Maftuna Shermuxammadovna</i>	
"Tarbiya" darslarini tashkil etish texnologiyalari	388
<i>Boltayeva Marjona Oybek qizi, Samadova Mahbuba Nutfullo qizi</i>	
Challenges in Translating Behavioral Verbs: A Lexicographic Perspective from English and Uzbek.....	392
<i>Elchayev Zokhidjon Akhmatovich</i>	
Zamonaviy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni qo'llashning istiqbolli yo'nalishlari	396
<i>Ernazarov Zohid Nazarovich</i>	
Tejamkor ta'lim muhitida kaizen texnologiyasi vositasida bo'lajak o'qituvchilarning boshqaruv madaniyatini rivojlantirish.....	400
<i>Eshonkulova Shaxnoza Bayturayevna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda innovatsion pedagogik texnologiyalar vositasida tabiiy fanlarga doir bilimlarni shakllantirish	403
<i>Nuriddinova Maysara Ikromovna, Eshonqulova Uralbuvish Fayzullayevna</i>	
Raqamli transformatsiya jarayonida bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik mahoratni rivojlantirish	406
<i>G. X. Narzullayeva, F. M. Miraximova</i>	
Ekologik omillarning yosh sprinterlarning koordinatsion qobiliyatlarini rivojlantirishdagi va musobaqa faoliyatidagi o'rni (Orol bo'yi mintaqasi misolida).....	411
<i>Genjemuratova Guljaxon Berdimbetovna</i>	
Emotsional intellekt konsepsiyasining rivojlanish bosqichlari	416
<i>Giyasova Nozimaxon Qahramon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirish	419
<i>Imamova Nilufar Zabiyyulla qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyachi-pedagoglarni tayyorlashda dual yondashuv	422
<i>Israilova Xusnida Adilovna</i>	
Legaltech va Lawtech: global istiqbollar, muammolar va imkoniyatlar	427
<i>Kalandarova Gavhar Sulaymanovna, Nematov Dilshodbek</i>	
Kasbiy faoliyatda muloqot madaniyati va nutq mahoratini rivojlantirishning metodologik jihatlari.....	432
<i>Kalandarova Gavhar Sulaymanovna, Raxmatullayeva Shaxnoza</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish ko'nikmalarini ingliz tilida shakllantirishda o'qitish metodlarining ahamiyati	435
<i>Kamalova Saida Maxamat Ibraximovna</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Bo'lajak maktabgacha ta'lim pedagoglarini kasbiy faoliyatga tayyorlashda kreativ yondashuvning pedagogik imkoniyatlari 439 Kambarova Dilfuza Salijanovna
	Maktabdan tashqari ta'lim tizimida o'qituvchilarning motivatsiyasini oshirishda psixologik qo'llab-quvvatlashning o'rni 443 Karimova Nigora
	Bo'lajak pedagoglarning intellektual-artistik mahoratini rivojlantirishda mikromodulli mobil ta'lim (M-Learning) texnologiyasining loyihasi 447 Karribojeva Lobarxon Fayzulla qizi
	Raqamli ta'lim platformasi yordamida texnologiya darslarida o'quvchilarning kreativligini rivojlantirish..... 452 Raxmatov A'zam Ashur o'g'li, Kenjayeva Marjona Komil qizi
	CEFR standartlari asosida ielts imtihoniga tayyorlash metodikasi 457 Mavlyanova Nilufar Suvankulovna, Ahadova Go'zal Ismatullojevna
	Project-Based Learning in Professional Education 461 Mukhtarova Nozima Kuchkarovna
	Kreativ kompetensiya- zamonaviy o'qituvchi muhim kasbiy sifatining ustuvor omili 464 Nazarova Madinabonu Narzi qizi
	Maktabgacha ta'lim muassasalaridagi bolalarning ijtimoiy moslashuvini ta'minlashda psixologik xizmatning o'rni..... 468 Nosirova Muhabbat Pirmurod qizi, Jabborova Malohat Azimovna
	Yuqori sinf o'quvchilarida o'ziga ishonchni oshirishda psixologik treninglarning ahamiyati..... 472 Nozimbojeva Muqaddas Abdulvohid qizi
	Brayl sistemasidagi boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni o'qitishda interfaol usublardan foydalanish..... 477 Nuriddinova Maysara Ikramovna, Jo'raqulova Sharofat Baxtiyorovna
	Abdulla avloniy ijodida gender madaniyati va ijtimoiy mas'uliyat g'oyalarning pedagogik tahlili 480 Nurimbetova Shaxnoza Gayrat qizi
	Analitik kimyo fanidan mass-spektrometriya mavzusini muammoli ta'lim metodi asosida o'qitish samaradorligini oshirish..... 485 Nurjanova Fazila Farxadovna, Qo'chqarova Nargiza Otabekovna
	Talabalarda oilaviy budjetni boshqarish kompetensiyalarini rivojlantirishda loyiha ta'limining o'rni..... 489 Nurmatova Maftuna Ilxamovna
	Tyutorlarning innovatsion faoliyatini tashkil etishda sun'iy intellektga asoslangan texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati..... 493 O'rinova Nilufar Muhammadovna, Muxammadjonova Madinabonu Isroiljon qizi
	Ona tili darslarida o'quvchilarda sintaktik tushunchalarni shakllantirish usullari..... 498 O'rozbojeva Dilnoza Alimboy qizi
	Xulq-atvor fe'llarining ma'nosini yoritishda misollarning funksional roli 501 Ochilova Sanobar Narzullayevna
	Pedagogik ta'lim jarayonida umummadaniy kompetentlikning mazmuni va tarkibiy komponentlari 504 Olimova Dilrabo Nurali qizi
	Boshlang'ich sinflarda tabiiy fan orqali ekologik madaniyatni shakllantirishning pedagogik-psixologik bosqichlari..... 508 Orifjonova Iroda Orifjon qizi, Qutlimuratova Barchinoy Xolmurot qizi, Sirojeva Jasmina Rustamovna
	Pedagogik fanlarni o'rganish jarayonida bo'lajak o'qituvchilarni badiiy meros asosida ma'naviy-estetik rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari 512 Otaboboyeva Umida Ilxomovna
	Maktabgacha yoshdagi bolalarning matematik rivojlanishida mental yondashuv metodikasining ahamiyati 517 Parpijeva Mohinur Baxtiyor qizi
	Yosh avlodni milliy ruhda tarbiyalashda madaniy merosning ahamiyati..... 520 Radjapova Zuxra Tirkashevna
	Boshlang'ich ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning samarali usullari 523 Rahmonova Mavluda Suvon qizi, Sanginova Sevinch Bunyod qizi
	Pedagogik sinflarni tashkil etish tamoyillari va asoslari..... 527 Sadullojeva Farog'at Hikmatillo qizi

Yillik mashg'ulot jarayonida o'rta masofa yuguruvchilarining tezlik-kuch ko'rsatkichlarini rivojlantirish metodikasi	530
Saotov Farhod Alisher o'g'li	
Bugungi kunda talabalarni mutaxassis sifatida shakllantirishda maqsadga muvofiqlik, natijadorlik, optimallik va ijodkorlik mezonlari (pedagogika ta'lim yo'nalishi misolida).....	535
Satimboyeva Xurshidaxon Anvarjon qizi	
O'quvchilarning nutq kompetensiyasini rivojlantirish metodlari	539
Sharipova Marjona Rashidovna	
Zamonaviy yoshlar orasida prokrastinatsiya muammosi.....	543
Tillayeva Nodira Iskandar qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning estetik madaniyatini shakllantirish	546
Umarova Gulshod Abduljabbarovna	
Yoshlarning ijtimoiy identifikatsiyasi shakllanishining psixologik omillari	552
Xolmirzayev Zafar Mirzamadinovich	
Karate sport turining madaniyati.....	556
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Isayev Saidasliddinxon Islom o'g'li	
Ko'ngillilik faoliyatining ijtimoiy-pedagogik ahamiyati.....	560
Yo'ldosheva Iqbol Bekbo'lsin qizi	
Talaba-yoshlarni milliy kurash mashg'ulotlariga tayyorlash metodikasini takomillashtirish	563
Zaynobidinov Dilshodbek Qobilovich	
Raqamli ta'lim muhitida o'smirlarning o'zini anglash jarayoni va uning shaxsiy rivojlanishga ta'siri.....	567
Zufarova Yulduzxon Muxiddin qizi	
Интерпретация биологических терминов на русском языке	570
Абдуллаева Нигора Курбановна	
Жанровые особенности рассказа-антиутопии В. С. Маканина "Однодневная война".....	574
Дмитрий Валерьевич Пупонин	
Мифопоэтика и аксиологические функции архетипа матери-хранительницы в повестях В. Г. Распутина "Последний срок" и "Прощание с матёрой"	578
Коржова Шахло Одилжоновна	
Методологические аспекты изучения адаптаций Песчанковых (Gerbillidae) к аридным условиям: анализ классических и современных исследований	585
Нурова Хикоят Кенжаевна	
К вопросу о руководстве самостоятельной работой студентов при изучении иностранных языков	590
Рахимова Мухайё Акмаловна	

PEDAGOGIK FANLARNI O'RGANISH JARAYONIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI BADIY MEROS ASOSIDA MA'NAVIY-ESTETIK RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Otaboboyeva Umida Ilxomovna

Jizzax davlat pedagogika universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada pedagogik fanlarni o'rganish jarayonida bo'lajak talabalarni milliy-badiiy meros vositasida ma'naviy-estetik rivojlantirishning nazariy, pedagogik va amaliy asoslari, uslubiy va pedagogik asoslar, konsepsiya va yetakchi g'oya, zaruriy glossariy, bo'lajak o'qituvchilar uchun mezonlar, maqsad, vazifa, sabab, rag'bat, mazmun va manbalar, o'quvchilarning psixologik-pedagogik xususiyatlari, ma'naviy-estetik tarbiyada inobatga olinadigan yosh xususiyatlari, psixologik-pedagogik shart-sharoitlar, tamoyillar, ularning o'ziga xosligi va yo'nalishi, umumiy qonuniyatlar va omillari haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: ajdodlar badiiy merosi, ma'naviy-estetik rivojlantirish shakllari, usullari, vositalari, o'qitish usullari, abadiy qadriyatlar, ma'naviy-estetik qadriyatlar, motivatsiya asosida shaxsga yo'naltirilgan ta'lim-tarbiya, pedagogika metodologiyasi, emotsional-hissiy darajadagi materialistik dialektika.

Abstract: This article discusses the theoretical, pedagogical and practical foundations of the spiritual and aesthetic development of future students through the national and artistic heritage in the process of studying pedagogical sciences, methodological and pedagogical foundations, concept and leading idea, necessary glossary, criteria for future teachers, goals, tasks, reasons, incentives, content and sources, psychological and pedagogical characteristics of students, age characteristics taken into account in spiritual and aesthetic education, psychological and pedagogical conditions, principles, their uniqueness and direction, general laws and factors.

Key words: artistic heritage of ancestors, forms, methods, means of spiritual and aesthetic development, teaching methods, eternal values, spiritual and aesthetic values, motivation-based, person-oriented education, pedagogical methodology, materialistic dialectics at the emotional and sensory level.

Аннотация: В данной статье рассматриваются теоретические, педагогические и практические основы духовно-эстетического развития будущих учащихся посредством национального и художественного наследия в процессе изучения педагогических наук, методические и педагогические основы, концепция и ведущая идея, необходимый глоссарий, критерии для будущих учителей, цели, задачи, причины, стимулы, содержание и источники, психолого-педагогические характеристики учащихся, возрастные особенности, учитываемые в духовно-эстетическом воспитании, психолого-педагогические условия, принципы, их уникальность и направленность, общие закономерности и факторы.

Ключевые слова: художественное наследие предков, формы, методы, средства духовно-эстетического развития, методы обучения, вечные ценности, духовно-эстетические ценности, мотивационно-ориентированное образование, личностно-ориентированная педагогика, педагогическая методология, материалистическая диалектика на эмоциональном и чувственном уровне.

KIRISH

Bo'lajak o'qituvchilarni ajdodlar badiiy merosi asosida ma'naviy-estetik rivojlantirish shakllari, usullari, vositalari, o'qitish usullari va uslublari turlicha bo'lishi lozim. O'qituvchilar uchun ma'ruza materiallari bo'yicha topshiriqlar, ma'naviy-estetik tarbiya tarkibidagi nazariy-pedagogik, amaliy-uslubiy ishlar aloqadorligi va uyg'unligi muhim ahamiyat kasb etadi. Ajdodlarimizning badiiy merosidan "abadiy qadriyatlar" sifatida talabalarni ma'naviy-estetik rivojlantirishda foydalanish taqozo etiladi.

Ajdodlarimizning milliy-badiiy merosi asosida bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-estetik rivojlantirishda uslubiy va pedagogik asoslar quyidagilardan iborat: ta'lim tizimida ta'lim oluvchilarni ma'naviy tarbiyalash to'g'risidagi metodologik qarorlar, Sh.M. Mirziyoyevning asarlari va nutqlaridagi talabalarni ma'naviy tarbiyalash bo'yicha uslubiy qoidalar; xalq pedagogikasida ta'lim konsepsiyasi; Sharqning buyuk mutafakkirlari, zamonaviy olim-pedagoglarning tarbiya to'g'risidagi qarashlari; ta'lim nazariyasi - oliy ta'limda tarbiya, shaxs nazariyasi, motivatsiya asosida shaxsga yo'naltirilgan ta'lim-tarbiya; pedagogika metodologiyasi - emotsional-hissiy darajadagi materialistik dialektika va anglash nazariyasi; tarbiya, psixologiya, pedagogika, estetika, san'atning zarur materiallariga kompleks yondashishga oid tegishli qoidalar, uslubiy va didaktik tamoyillar; bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-estetik rivojlantirish nazariyasining ushbu tarbiyani kasbiy-shaxsiy amalga oshirish bilan bog'liqligi hamda anglash va o'zini o'zi tarbiyalash empirik metodlarining o'zaro bog'liqligi; talabalarni kelgusi kasbiy-shaxsiy tarbiyaviy ishlarga ma'naviy-estetik tarbiyalash.

Talabalarni ma'naviy-estetik rivojlantirish konsepsiyasi quyidagi asosiy qoidalardan iborat: bo'lajak pedagogik kadrlarni ma'naviy-estetik rivojlantirish oliy ta'lim tizimi uchun, shu jumladan, pedagogik ta'lim uchun juda muhim va dolzarb muammo; bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-estetik rivojlantirish muhim ijtimoiy-pedagogik xarakterga ega, sababi davlat ta'lim siyosatida, Sh.M. Mirziyoyevning nutq va ma'ruzalarida, me'yoriy hujjatlarida ta'lim oluvchilarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida ma'naviy yetuk shaxs qilib tarbiyalashga ustuvor o'rin berib kelinmoqda. Talabalarni ma'naviy-estetik rivojlantirish jarayonida o'zaro bog'liqlik, uzviylik va bir-birini to'ldirish singari tamoyillar amalga oshiriladi. Bunda ajdodlarning milliy badiiy merosi - ma'naviy-estetik qadriyatlariga asoslanadi hamda shaxsga yo'naltirilgan pedagogika, nazariy-pedagogik asoslar, ta'limdagi yangi yo'nalishlar va innovatsiyalarga tayanib, o'zbek xalqining tarixiy-madaniy merosidan foydalanib, sifatli pedagogik kadrlar tayyorlash jarayoni takomillashtiriladi.

Pedagogik ta'lim tizimida bo'lajak o'qituvchilarning nafaqat kasbiy bilim va ko'nikmalarini shakllantirish, balki ularning ma'naviy-axloqiy qiyofasini ham rivojlantirish ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, globallashuv sharoitida yosh avlod ongiga turli mafkuraviy ta'sirlar kuchayib borayotgan bir davrda pedagog shaxsining ma'naviy barkamolligi, estetik didi va madaniy saviyasi muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, pedagogik fanlarni o'rganish jarayonida badiiy merosdan foydalanish orqali bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-estetik rivojlantirish masalasi ilmiy-pedagogik tadqiqotlarda alohida e'tibor talab etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-estetik rivojlantirish masalasi pedagogika, psixologiya va estetika fanlarining dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu muammo bo'yicha ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Ularning ilmiy qarashlari ma'naviy-estetik tarbiyaning nazariy va amaliy asoslarini shakllantirishda muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Sharq mutafakkirlari orasida Abu Nasr Forobiy ta'lim va tarbiya masalalariga alohida e'tibor qaratgan. Uning fikricha, inson kamoloti ilm, axloq va go'zallikni uyg'un egallash orqali yuzaga keladi. Abu Ali ibn Sino esa yosh avlod tarbiyasida ma'naviy va estetik qadriyatlarining o'rnini yoritib, insonning ruhiy kamoloti go'zallikni anglash bilan chambarchas bog'liq ekanligini ta'kidlagan.

O'zbek pedagogik tafakkuri tarixida Abdulla Avloniyning qarashlari alohida ahamiyatga ega. U "Turkiy guliston yoxud axloq" asarida yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash, ularda estetik did va yuksak ma'naviyatni shakllantirish zarurligini asoslab bergan. Shuningdek, Mahmudxo'ja Behbudiy va Abdurauf Fitratlarning ma'rifatparvarlik g'oyalari ham yosh avlodni ma'naviy barkamol etib tarbiyalashga qaratilgan.

Ma'naviy-estetik tarbiyaning psixologik jihatlari Lev Vygotsky, Jean Piaget hamda Abraham Maslowlarning ilmiy tadqiqotlarida yoritilgan. Ular shaxs rivojlanishida ijtimoiy muhit, madaniy qadriyatlar va ijodiy faoliyatning ahamiyatini asoslab berganlar.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda Shalva Amonashvili, Vasiliy Suxomlinskiy hamda Konstantin Ushinskiylarning ishlari alohida o'rin tutadi. Ular ta'lim jarayonida badiiy adabiyot, san'at va milliy madaniyat namunalaridan foydalanish orqali o'quvchilarning ma'naviy-estetik dunyoqarashini rivojlantirish mumkinligini ta'kidlaganlar.

Shunday qilib, ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bo'lajak o'qituvchilarni badiiy meros asosida ma'naviy-estetik rivojlantirish muammosi ko'plab olimlar tomonidan o'rganilgan bo'lib, ularning ilmiy qarashlari mazkur tadqiqotning nazariy-metodologik asosini tashkil etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ma'naviy-estetik rivojlanish jarayoni ko'p bosqichli va ichki mantiqqa ega bo'lgan tizim sifatida qaraladi. Bu jarayonning boshlang'ich bosqichi estetik idrokni shakllantirishdan iborat bo'lib, bunda talaba badiiy asarni qabul qilish, uning tashqi va ichki tuzilishini anglashga o'rganadi. Keyingi bosqichda estetik baholash jarayoni

yuzaga keladi, ya'ni talaba asarning mazmuni va g'oyaviy yo'nalishini tahlil qilib, unga nisbatan o'z munosabatini bildiradi. Eng yuqori bosqich esa ijodiy faoliyat bilan bog'liq bo'lib, bunda talaba o'z estetik qarashlari asosida yangi g'oyalar yaratishga intiladi.

Mazkur jarayonning samaradorligi, avvalo, uning metodologik asoslariga bog'liqdir. Bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-estetik rivojlantirishda integrativ yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi. Bu yondashuv turli fanlar - pedagogika, psixologiya, madaniyatshunoslik, san'atshunoslik o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'minlaydi. Natijada talaba badiiy merosni bir butun tizim sifatida idrok etadi va undagi ma'naviy-axloqiy mazmuni chuqurroq anglaydi.

Ma'naviy-estetik rivojlanishning yana bir muhim jihati - bu milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligini ta'minlashdir. Ajdodlar merosi orqali talabalar o'z milliy ildizlarini anglaydi, shu bilan birga boshqa madaniyatlarga nisbatan hurmat ruhida tarbiyalanadi. Bu esa ularning global tafakkurini shakllantiradi.

Pedagogik fanlarni o'qitish jarayonida badiiy merosdan foydalanishning asosiy pedagogik imkoniyatlaridan biri - bu integrativ yondashuvni ta'minlashdir. Ya'ni, pedagogika, psixologiya, metodika kabi fanlar mazmuniga badiiy asarlar elementlarini kiritish orqali talabalarda kompleks bilimlar tizimi shakllantiriladi. Masalan, tarbiya nazariyasini o'rganishda badiiy asarlardagi tarbiyaviy g'oyalarni tahlil qilish, psixologik jarayonlarni tushuntirishda esa qahramonlarning ichki kechinmalarini misol sifatida keltirish o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi.

Shuningdek, badiiy meros asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalarning faolligini oshiradi. Interfaol metodlar - munozara, bahs-munozara, "aqliy hujum", rolli o'yinlar, ijodiy topshiriqlar kabi usullar yordamida badiiy asarlarni o'rganish jarayoni jonlantiriladi. Bu esa talabalarda mustaqil fikrlash, o'z nuqtayi nazarini asoslash, estetik baho berish kabi ko'nikmalarni rivojlantiradi. Natijada ular nafaqat bilim oluvchi, balki faol ishtirokchi sifatida shakllanadi.

Bundan tashqari, badiiy meros talabalarning emotsional-intellektual rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Badiiy asarlar orqali talaba turli hayotiy vaziyatlarni boshdan kechiradi, qahramonlarning his-tuyg'ularini his qiladi, ularning qarorlarini tahlil qiladi. Bu esa unda empatiya, bag'rikenglik, insonparvarlik kabi sifatlarni shakllantiradi. Ayniqsa, kelajakda o'qituvchi sifatida faoliyat yuritadigan shaxs uchun bu sifatlari nihoyatda muhimdir.

Badiiy meros asosida ma'naviy-estetik rivojlantirish jarayonining yana bir muhim jihati - bu milliy va umuminsoniy qadriyatlarning uyg'unligini ta'minlashdir. Milliy adabiyot va san'at namunalarini orqali talabalarda o'z xalqiga, uning madaniyatiga hurmat tuyg'usi shakllansa, jahon badiiy merosi orqali esa umuminsoniy qadriyatlar, global tafakkur rivojlanadi. Bu esa zamonaviy o'qituvchining keng dunyoqarashga ega bo'lishini ta'minlaydi.

Mazkur jarayonni samarali tashkil etishda pedagogik texnologiyalarning o'rni ham katta. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali badiiy merosni yanada kengroq va qiziqarli shaklda taqdim etish mumkin. Masalan, multimedialni taqdimotlar, video materiallar, virtual ekskursiyalar orqali talabalar san'at asarlari bilan bevosita tanishish imkoniga ega bo'ladi. Bu esa ularning estetik idrokini yanada boyitadi.

Shu bilan birga, bo'lajak o'qituvchilarning refleksiv faoliyatini rivojlantirish ham muhim pedagogik imkoniyatlardan biridir. Badiiy asarlarni o'rganish jarayonida talabalarga o'z fikrlarini yozma va og'zaki tarzda ifodalash, o'z hissiyotlarini tahlil qilish, o'z-o'zini baholash imkoniyati yaratiladi. Bu esa ularning o'z ustida ishlash, o'zini rivojlantirish ko'nikmalarini shakllantiradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ilmiy-pedagogik nuqtayi nazardan qaraganda, badiiy meros asosida ma'naviy-estetik rivojlantirish jarayoni tizimli, bosqichma-bosqich va maqsadga yo'naltirilgan tarzda tashkil etilishi lozim. Dastlab talabalarda estetik idrokni shakllantirish, keyingi bosqichda estetik baholash ko'nikmalarini rivojlantirish, yakuniy bosqichda esa ijodiy faoliyatga yo'naltirish maqsadga muvofiqdir. Bu jarayon izchillik va uzviylik tamoyillari asosida amalga oshirilgandagina kutilgan natijaga erishish mumkin.

Talabalarni ma'naviy-estetik rivojlantirishning yetakchi g'oyasi. "Tarbiyaning asosiy qonuni ota-bobolarning ijtimoiy tajribasini majburiy va zaruriy ravishda o'rganishni taqozo qiladi, chunki u yosh avlodni ijtimoiylashtirish va avlodlar o'rtasidagi davomiylikni, jamiyatni, shaxsni qo'llab-quvvatlashni va har bir insonning muhim kuchlarini rivojlantirishni ko'zda tutadi". Ushbu qonun asosida bo'lajak talabalarni ma'naviy-estetik rivojlantirish tartibi, xususiyatlari va mazmuni, uning ijtimoiy yo'nalishi, shaxsiy yondashuvi, pedagogika OTM talabalari uchun ma'naviy-estetik rivojlantirishga oid yetakchi g'oya shakllantirildi.

Kerakli glossariy (lug'at) - bu aniq "konseptual makon"dir. Tadqiqot mavzusi doirasida quyidagi tushunchalar ko'rib chiqildi va integratsiyalashtirildi: ma'naviyat vazifalari, mohiyati, ma'naviyatning tuzilishi, uning tarkibiy qismlari, "ma'naviy hayot", "ma'naviy rivojlanish", "ma'naviy tarbiya", "ma'naviy-estetik tarbiya", "bo'lajak o'qituvchilarning ma'naviy-estetik tarbiyasi", "estetika", "estetik qadriyat", "estetik madaniyat", "badiiy qadriyat", "badiiy meros", "abadiy qadriyatlar", "milliy-badiiy meros". Talabalarni ma'naviy-estetik rivojlantirishning maqsadi, vazifalari, motivi, rag'batlari, mazmuni, manbalari.

Maqsad: o'zgarmas - shaxs rivojlanishi; umumiy ma'noda pedagogik kadrlarni sifatli tayyorlashni takomillashtirish; o'ziga xos aniqlikda davlat ta'lim siyosati kontekstida ishlab chiqilgan pedagogik asoslarda ma'lum pedagogik tizimda bo'lajak o'qituvchilarning ma'naviy-estetik rivojlanishi.

Vazifalar:

1. Bo'lajak o'qituvchilarning ma'naviy-estetik madaniyatini oshirishga bo'lgan motivatsion munosabatini shakllantirish.
2. Ma'naviy-estetik rivojlantirish jarayonida talabalarning abadiy milliy-badiiy qadriyatlar va ularni idrok etish, o'rganishga doir pedagogik salohiyati haqidagi zaruriy tushunchaviy-kategorial, tarixnavislik bilimlarni o'zlashtirishi.
3. Talabalar tomonidan o'quv amaliyotida o'zbek xalqining badiiy merosidan olingan ma'naviy-estetik bilimlar, tushunchalar, g'oyalar, taassurotlar, hissiyotlar, qiziqishlar, qobiliyatlar, ma'naviy-estetik, o'quv va pedagogik salohiyatni integratsiyalash va amalga oshirishi.
4. Talabalarning ma'naviy-estetik rivojlantirishga doir qiziqishlarini hamda o'zini o'zi takomillashtirish qobiliyatlarini faollashtirish.

Bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-estetik rivojlantirish motivatsiyasi ham tadqiqot ishimizda o'z o'rniga ega. Bunda "motiv", "motivatsiya" kabi tushunchalar mohiyatini hamda ularning talabalarni ma'naviy-estetik rivojlantirishdagi ahamiyati va rolini ko'rib chiqish zarur.

Motiv - subyektni faoliyatga chorlaydigan va ehtiyojlarini qanoatlantiradigan hamda uning faolligini keltirib chiqaradigan va uning yo'nalishini belgilaydigan tashqi va ichki sharoitlarning umumiyliigi. Ya'ni, faoliyatning ongli yo'nalishini, shaxsning harakatlari va ularni tanlashga asos bo'lgan sababni ong doirasida aniqlashga xizmat qiladi. Bizning ishimizda bu talabalarning ongli ravishda olib boradigan harakatidir. "Bu kelajakda o'qituvchilarni ma'naviy-estetik rivojlantirishda muvaffaqiyatli, faol yo'naltirilgan ta'lim va o'z-o'zini tarbiyalash faoliyatini rag'batlantiradigan ongli motivatsion kasbiy-shaxsiy mohiyat, ya'ni pedagogik faoliyat omili sifatida yordam beradi".

Motivatsiya - "tananing faolligini keltirib chiqaradigan va uning yo'nalishini aniqlaydigan xohish". Ya'ni, subyektning xohish-istagi, bu yerda ehtiyoj faoliyat manbai sanaladi. Motiv – xulq yo'nalishini tanlashni belgilaydigan sabab. Tadqiqot ishimizda motivatsiya barcha bosqichlarda qo'llaniladi hamda bo'lajak o'qituvchilarni faollik - "kognitiv, intellektual-ijodiy, kasbiy-amaliy, ijtimoiy ahamiyatga ega, o'z-o'zini tarbiyalash" holatiga olib keladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa o'rnida pedagogik fanlarni o'rganish jarayonida bo'lajak o'qituvchilar uchun milliy-badiiy qadriyatlar bo'yicha ma'naviy-estetik rivojlanish muammosini hal qilish ilmiy asoslangan pedagogik asoslarni talab qiladi. Pedagogik fanlar dasturlarining mazmunini (modifikatsiyalangan yondashuv darajasida) ko'rib chiqish va aniqlash, shuningdek, muammoni hal qilish uchun nazariy-pedagogik va nazariy-amaliy asoslarni ishlab chiqish kerak. Talabalarni ma'naviy-estetik rivojlantirish pedagogik fanlarni o'rganish jarayonida ularning dasturlarini o'zgartirish uchun (ma'lum bir munosabatda), tadqiqotning maqsadi va vazifalariga muvofiq amalga oshirildi. Talabalarni ma'naviy-estetik rivojlantirish pedagogik fanlarni o'qitish jarayonida zamonaviylashtirilgan dasturlar ularning konsepsiyasi, maqsadi va vazifalari asosida amalga oshirildi. Pedagogik fanlar dasturlariga talabalarni ma'naviy-estetik rivojlantirish bo'yicha qo'shimchalar kiritilib, kelgusi pedagogik faoliyatida erishilajak ma'naviy-estetik tarbiya natijalarining "integratsiyalashuvi"ga erishildi.

Pedagogik fanlarni o'rganish jarayonida talabalarning badiiy meros bo'yicha ma'naviy-estetik rivojlantirishining nazariy, pedagogik va amaliy asoslari ishlab chiqilgan, ularning eng muhimlari quyidagilar:

- metodologiyasi, bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-estetik rivojlantirishga konseptual yondashuv;
- ma'naviy-estetik rivojlantirishda ishlatiladigan o'quvchilarning psixologik va yoshga bog'liq xususiyatlari;
- talabalar uchun ma'naviy-estetik rivojlantirish jarayonini optimallashtiradigan psixologik-pedagogik shart-sharoitlar;
- bo'lajak o'qituvchilar uchun ma'naviy-estetik rivojlantirish tamoyillari, omillari va qonuniyatlari;
- bo'lajak pedagogik kadrlarni ma'naviy-estetik rivojlantirishning pedagogik jarayoni, uning tizimli-mazmunli asoslari, asosiy tarkibiy qismlari;
- talabalarni ma'naviy-estetik rivojlantirishning pedagogik texnologiyalari;

- ma'naviy-estetik tarbiyani tashkil etish shakllari, usullari, vositalari, uslubiy yondashuvlari;
- bo'lajak o'qituvchilarga ma'naviy-estetik, potensial-tarbiyaviy mazmundagi topshiriqlar;
- talabalarni ma'naviy-estetik rivojlantirish natijalarini ijtimoiylashtirish;
- bo'lajak pedagogik kadrlarni ma'naviy-estetik rivojlantirish bo'yicha qo'yiladigan talablar.

Pedagogik fanlarning zamonaviylashtirilgan mazmunidan pedagogik-ijodiy foydalanish, pedagogik fanlarni o'rganish jarayonida talabalarni ma'naviy-estetik rivojlantirishning nazariy-pedagogik va nazariy-amaliy asoslari - talabalarni ma'naviy-estetik rivojlantirishning xalq tarixiy-madaniy merosidagi milliy-badiiy qadriyatlar asosida qurilishini kutilayotgan natija sharti sifatida qarash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston milliy entsiklopediyasi. Toshkent: 2000 y.
2. Sh.Q.Mardonov, U.Zokirova. Pedagogika nazariyasi. Pedagogika tarixi. Toshkent: 2021y.
3. Zakirova Umida Ilhomovna. International Journal of Research. Possibilities For The Use Of Spiritually - Moral Education Of Our Great Ancestors In Innovative Pedagogical Technologies. 1
4. Bychkov V. V. Estetika: Darslik. 2-nashr. - M.: Gardariki, 2008. 573 c.
5. Vatan tuyg'usi. A.Ibrohimov, X.Sultonov, N.Jo'rayev, Toshkent: 1996 y.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.